

METODICKÝ POPIS

Téma: Slohový útvar POPIS pro přípravu k maturitní zkoušce ČJL žáků s OMJ

Předměty/Vzdělávací oblasti: Český jazyk a literatura (SLOH)

Téma lekce/Podtéma: Subjektivní popis – popis obrázku

Cíle: žák porozumí danému slohovému útvaru, pochopí podstatu popisu – vypracuje slohovou práci dle zadání.

Jazykové: Žák vybere vhodné jazykové prostředky vzhledem k zadané komunikační situaci a funkčně je použije při psaní slohového útvaru popisu. Prokáže pochopení textu, rozšiřuje si slovní zásobu, pracuje se slovníkem. Ve tvaru přídavných jmen užívá správnou koncovku dle gramatického rodu.

Obsahové: Žák se seznámí s obsahovými a formálními náležitostmi pro daný slohový postup a útvar. Vlastním zpracováním slohové práce prokáže pochopení tohoto slohového útvaru.

Výukové strategie: samostatná práce s pracovním listem X skupinová práce

Klíčová slovní zásoba: popis, slohový postup popisný, druhy popisu, popis prostý, popis umělecký – líčení, popis odborný, popis osoby – charakteristika, popis děje – popis pracovního postupu, popis subjektivní; synonyma, antonyma, přirovnání, konektory

Fráze/Jazykové struktury: Co vidím na obrázku? Jaký – jaká – jaké to je? Kde to je? Co to dělá? Jak to na mě působí?

Výukové materiály, odkazy, atd.:

www.novamaturita.cz; www.statnimaturita-cestina.cz

ADÁMKOVÁ Petra a kol. Přehled středoškolského učiva českého jazyka. 4. vyd. Brno: Didaktis, 2015.

ADÁMKOVÁ Petra a kol. Komunikace v českém jazyce pro střední školy: Učebnice. 1. vyd. Brno: Didaktis, 2013.

ČELIŠOVÁ Olga a kol. Komunikace v českém jazyce pro střední školy: Pracovní sešit. 1. vyd. Brno: Didaktis, 2014.

ADÁMKOVÁ Petra a kol. Maturita 2015 z českého jazyka. 1. vyd. Brno: Didaktis, 2015.

ADÁMKOVÁ Petra a kol. Maturita 2016-17 z českého jazyka. 1. vyd. Brno: Didaktis, 2016.

Zdroje použitých obrázků:

<https://pixabay.com/cs/husa-pt%C3%A1k-dr%C5%AFbe%C5%BEE-p%C5%99%C3%ADrody-zv%C3%AD%C5%99e-1334585/>

<https://pixabay.com/cs/ovoce-frisch-jahody-bor%C5%AFvky-maliny-2021816/>

<https://pixabay.com/cs/oko-%C5%99asy-otev%C5%99eno-v%C3%AD%C4%8Dko-vize-34747/>

Projekt *Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VII* je spolufinancován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Check list aneb v přípravě nechybí následující aktivity:

☒ čtení s porozuměním
(před-, při- a potextové aktivity)	☒ slovní zásoba + fráze
☒ psaní s porozuměním
(před-, při- a potextové aktivity)
☒ cílená produkce textu
☐ zaměření na pravopis, ABC	☐ výslovnost
☐ poslech s porozuměním
(před-, při- a potextové aktivity)
☒ porozumění pokynům (funkční jazyk)	☐ výklad gramatiky
☒ procvičování gramatiky
☒ mluvení + praktické fráze
☐ komunikace uvnitř skupiny
☒ funkční jazyk při skupinové práci
☒ komunikace pro život venku	☐ kompenzační strategie

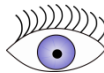
Obsah:

1. Popis, slohový postup popisný
2. Popis napříč funkčními styly
3. Výstavba a jazyk popisu.
4. Cvičení, otázky
5. Zadáání písemné práce: Zapadlé nádražíčko (výchozí obrázek) – popis vlakového nádraží a jeho okolí založený na výchozím obrázku

Poznámky vyučujícího (zhodnocení dosažených výstupů výuky)

Projekt *Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VII* je spolufinancován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

POPIS, SLOHOVÝ POSTUP POPISNÝ (DESKRIPTIVNÍ) CO JE POPIS?

- vystihuje znaky a vlastnosti (základní a vedlejší): **Jaké to je?**
- cílem popisu je vytvořit představu popisovaného předmětu, osoby, zvířete, děje...
- zachycení – popsání jednotlivých složek skutečnosti
- základem popisu je **pozorování – Co vidím?**
- podání obrazu je statické – požadavek systematickosti:**
 - postup od celku k částem
 - postup od nápadného k méně nápadnému
 - postup od důležitého k méně důležitému

Příklad

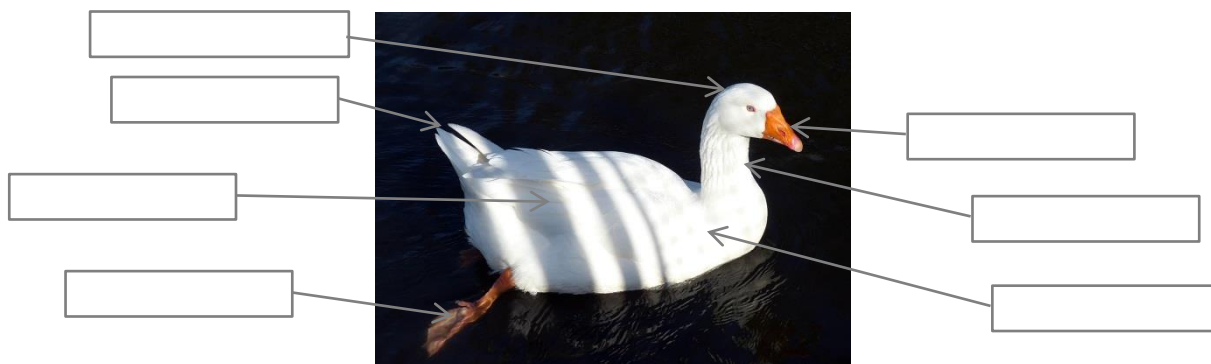
- Na stole vidím bílou porcelánovou misku s ovocem.
- Uvnitř leží dvě červenooranžové jahody, šest sytě červených malin a několik fialových borůvek.
- Ovoce vypadá čerstvé a zralé. Určitě musí být i sladké. Dostal jsem chuť na ovocné smoothie.

Co vidím na obrázku?
Jaký – jaká – jaké to je?
Kde to je?
Co to dělá? Co s tím můžu dělat?
Jak to na mě působí?

podstatná jména: _____
přídavná jména: _____
příslovce: _____
slovesa: _____
dojem, lidské smysly: _____

Husa domácí
Části těla

domácí pták
vodní drůbež

trup, ocas, hlava, zobák, krk, noha s plovací blánou, křídlo

Projekt Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VII je spolufinancován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

POPIS NAPŘÍČ FUNKČNÍMI STYLY

- slohový postup popisný v různých oblastech
- **druhy popisu** (slohové útvary):
 - a) popis prostý (každodenní komunikace – styl prostěsdělovací)
 - b) popis umělecký = líčení
 - c) popis odborný (vědecký – praktický – popularizační)
 - d) popis osoby = charakteristika
 - e) popis děje = popis pracovního postupu (pracovní návod, instrukce)

VÝSTAVBA A JAZYK POPISU

- průběžné téma
- popis jako celistvý projev – soudržný (**tzv. konektory** = navazovací prostředky)
- neopakujeme stejná pojmenování (synonyma, antonyma, výrazy nadřazené, osobní a ukazovací zájmena, časová a místní příslovce, spojovací výrazy)
- převažují **substantiva a adjektiva**
- nejfrekventovanější větný člen je přívlastek shodný i neshodný
- užití **přírovnání (jak, jako)**
- bohatá slovní zásoba, **slovesa stavová** v přítomných tvarech
- pozor: slovesa být, mít – minimální užití, elipsy těchto sloves, náhrada jinými

CVIČENÍ

1. Nahrad' slovesa být a mít v následujících větách jinými slovesy.

Ve třídě je katedra a lavice. Na louce jsou květy. Knihy jsou v regále. Na nebi je slunce. Na stěně jsou hodiny. Na náměstí jsou vysoké domy, mají tři poschodí. Náš dědeček má na zahradě jabloně.

2. K prostředkům zajišťujícím soudržnost textu, které jsou uvedeny v tabulce, přiřaď příklad konektoru z následující nabídky.

- a) Ráda **čtu**. Líbila se mi třeba **knih**a švédského **spisovatele** J. Jonassona.
- b) V našem městě máme **Nové a Staré náměstí**. **Nové** leží u sídliště, **Staré** vedle radnice.
- c) Běž spát, **vždyt'** už se ti zavírají oči!
- d) Aleš si přeje nový **notebook**. Jeho starý **počítač** přestal fungovat.
- e) Rodičům se Franta nelíbí. Říkají, že je nezodpovědný.

Jazykový prostředek	Příklad
užití synonym nebo zájmen označujících tutéž skutečnost	
volba slov ze stejného významového okruhu	
spojky spojující výpovědi v souvětí souřadném	
mluvnické kategorie ohebných slov	
tematická posloupnost (téma = to, o čem se mluví)	

Projekt Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VII je spolufinancován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Tato země leží v Indickém oceánu na ostrově Cejlon. **Ten je proslulý pěstováním čaje a právě za ním, na čajové plantáže, jsme se proto vypravili nejdřív. Posilnění šálkem zlatavého nápoje jsme pak od čajovníků zamířili za dalším symbolem Šrí Lanky – za slony.**

V národním parku Uda Walawe žije divoké zvíře v přirozeném prostředí, a právě tam jsme se vypravili pozorovat slony.

3. Ze zvýrazněné pasáže ukázky vypiš prostředky soudržnosti.

Slova z téhož významového okruhu	
Slova označující stejnou skutečnost	
Výrazy vyjadřující časové okolnosti	
Mluvnické kategorie	

4. Vytvoř vhodné přirovnání.

tvrdý jako... rovný jako... bílý jako... kyselý jako... sladký jako... studený jako... modrý jako...

1 med 2 pravítko 3 okurka 4 nebe 5 sníh 6 kámen 7 led

OTÁZKY

- Co je cílem popisu?
- Co všechno lze popisovat?
- Co je základem popisu? Jaký lidský smysl využívá?
- Uveď tři požadavky systematickosti.
- Které druhy popisu rozlišujeme?
- Které druhy slov převažují v popisu?
- Co to jsou tzv. konektory?

Projekt Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VII je spolufinancován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Zadání písemné práce

Popis obrázku - popis subjektivní

- popis místa – popis prostý
- výsledek pozorovatelova postoje k popisovanému (kladný, obdivný, láskyplný X záporný, odmítavý, pohoršený...): název – **slovo nádražíčko** = expresivní prostředek, zdrobnělina → pozitivní emoce
- vyjadřuje dojmy, nálady (Jak popisovaný objekt působí na pozorovatele? Co se mi líbí?)

Téma – klíčová slova

nádraží, stanice, budova, nástupiště, perón, osobní vlak, vagón, světla, koleje, pražce, výhybka, sloup, sklad, hodiny, zeď, stěna, střecha, komín, dveře, okna, stromy, křoví, nebe ... / černobílý, starý, oprýskaný, dřevěný, kamenný, zděný, opuštěný, nehybný, světlý, tmavý, velký, malý, šedivý, tichý, zapomenutý ... / vlevo, vpravo, nahoře, dole, vpředu, vzadu, na okraji, uprostřed ... / stojí, nachází se, vyčnívá, čeká, druží se, ... slovesa vidění – vidím, pozoruji, sleduji, koukám se na, prohlížím si ... / smutek, nostalgie, klid, vzpomínky ...

Projekt *Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VII* je spolufinancován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Slovní zásoba**Vytvoř dvojice slov, které k sobě patří.**

Co vidím na obrázku? (podstatná jména) Doplň synonyma.

nádraží zed' vlak nástupiště

Jaký – jaká – jaké to je? (přídavná jména) Doplň antonyma.

barevný velký tmavý nový

Kde to je? (příslovce) Doplň antonyma.

vlevo nahoře na okraji vzadu

Jak to na mě působí? (dojem, nálada)

Kompozice textu (osnova → odstavce)

požadavky na rozsah: 1 řádek = cca 10 slov, tj. 25 řádků (cca 250 slov / hranice, kdy se práce ještě hodnotí, je 200 slov)

Název – lze opsat ze zadání

Úvod – seznámení s popisovanou skutečností → 1. odstavec: Co vidím na obrázku? Co to je?

- typ na úvodní větu: Kde jsem obrázek uviděl?!
- např. Prohlížím album starých fotografií a mou pozornost upoutá... / Můj dědeček pracoval celý život na vlakovém nádraží. Jednou jsem na půdě našel jeho starou krabici plnou obrázků. Můj pohled zaujala černobílá fotografie ...

Stát – popis jednotlivých částí (od celku k jednotlivostem, od nápadného k méně nápadnému, v určitém směru) → 2. odstavec

Závěr – zhodnocení popisované skutečnosti → 3. odstavec: Jak to na mě působí? Co se mi líbí?

- typ na závěrečnou větu: Zavírám album černobílých fotografií. / Dědečkovu krabici vrátím zpátky, ale tento obrázek si schovám.

Projekt Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VII je spolufinancován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.